

Міністерство освіти і науки України

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Кафедра географії та геоекології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

Олеся Мерза-Сіденко В.М.
« 31 » 08 20 18 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Проблеми соціально-економічного розвитку регіонів світу

Галузь знань – 01. Освіта /Педагогіка

Спеціальність – 014.07 Середня освіта (географія)

Спеціалізація – красназавчо-туристична робота

Освітня програма – 014.07.01. – середня освіта
(географія та красназавчо-туристична робота)

Робоча програма з курсу «Проблеми соціально-економічного розвитку регіонів світу» для студентів за напрямом підготовки/спеціальністю 014.07 Середня освіта (географія)

Розробник: ст. викладач кафедри географії та геоекології, к.геог.н. Сільченко Ю.Ю.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри географії та геоекології

Протокол від «31» 08 2018 року № 1

В.о. завідувача кафедри _____

(підпис)

(Мирза-Сіденко В.М)

(прізвище та ініціали)

_____, 2018 рік

_____, 2018 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 01. Освіта /Педагогіка	Нормативна	
	Напрямок підготовки <u>014 Середня освіта</u>		
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – <u>контрольна робота</u>	Спеціальність (професійне спрямування): 014.07 Середня освіта (географія)	Рік підготовки:	
		1-й	-
Загальна кількість годин - 150		Семестр	
		1-й	-
Тижневих годин для Денної форми навчання: Аудиторних – 2 Самостійної роботи студента - 4,1	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>магістр</u>	Лекції	
		36 год.	?
		Практичні	
		32	-
		Семінарські	
		0	?
		Самостійна робота	
		82	-
Вид контролю: <i>екзамен</i>			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить для денної форми навчання – 68/82

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Проблеми соціально-економічного розвитку регіонів світу» призначена для студентів вищих навчальних закладів, що навчаються за спеціальністю (предметною) 014.07 – Середня освіта (географія).

Мета дисципліни – надання студентам знань про особливості й проблеми утворення, розвитку та перспектив різних регіонів світу на основі типологічного підходу з позицій дослідження географічного положення, населення, природних умов та ресурсів, господарської спеціалізації країн, що входять до їхнього складу. Дисципліна забезпечує набуття системи знань, вмінь і навичок характеристики проблем соціально-економічного розвитку регіонів світу за низкою показників.

Завдання вивчення дисципліни:

- Аналіз складу історико-географічних регіонів світу (регіонів Європи, Азії, Африки, Америки, Австралії та Океанії), особливостей їх формування, проблеми геополітичного та економіко-географічного положення.
- Визначення проблемних аспектів демографічного розвитку регіонів світу: природного та механічного руху, особливостей відтворення, етно-соціального складу, розселення, зайнятості тощо.
- Характеристика проблем раціонального використання природно-ресурсного потенціалу країн регіону (природних умов та природних ресурсів, їх впливу на участь в міжнародному географічному поділі праці).

- Опис проблемних аспектів функціонування господарства країн регіону, експертно-імпортних відносин, дослідження внутрішніх відмінностей історико-географічних регіонів, характерних рис сучасного розвитку.

- Характеристика основних глобальних проблем людства та різних регіонів світу.

В результаті вивчення дисципліни фахівець повинен знати:

- ✓ Якісні та кількісні зміни політичної карти;
- ✓ Типологічні підходи до поділу країн світу за низкою ознак;
- ✓ Сутність і напрямки сучасних інтеграційних процесів;
- ✓ Сутність і параметри характеристики геополітичного та економіко-географічного положення регіонів;
- ✓ Поділ світу на історико-географічні регіони;
- ✓ Склад регіонів;
- ✓ Проблемні аспекти демографічного розвитку населення регіонів світу;
- ✓ Проблеми раціонального використання природно-ресурсного потенціалу регіонів світу;
- ✓ Галузеву спеціалізацію та форми участі в міжнародних економічних зв'язках країн регіонів світу;
- ✓ Тенденції та проблеми розвитку країн регіонів світу;
- ✓ Глобальні проблеми людства.

Підготовлений фахівець повинен вміти:

- Використовуючи теоретичні знання вміти аналізувати, порівнювати, картографувати основні показники, що характеризують економічне та політичне життя закордонних країн;
- Використовуючи відповідні критерії та дані Єдиної системи соціально-демографічної статистики (ЄССДС), вміти характеризувати природні та соціально-економічні умови розвитку країн та регіонів, визначати їхні проблеми та перспективи;
- Використовуючи знання комп'ютерного та іншого спеціального обладнання та забезпечення вміти ефективно його використовувати для певних економіко-географічних досліджень, виконувати необхідні розрахунки;
- Відстежувати та враховувати сучасні зміни соціального, економічного та політичного життя регіонів світу.

Викладання дисципліни будується на поєднанні лекцій і семінарських занять, практичних занять. Лекційні заняття призначені для теоретичного осмислення і узагальнення складних розділів дисципліни, які висвітлюються, переважно, на проблемному рівні.

Семінарські заняття є аудиторними, проводяться або у вигляді семінарів, або письмових тестових завдань на практичних роботах. Вони призначені для закріплення і глибшого вивчення певних аспектів лекційного матеріалу на практиці.

Індивідуальні заняття припускають роботу кожного студента за індивідуальним (груповим) завданням і особистий усний або письмовий звіт по ньому перед викладачем. Індивідуальне заняття не є аудиторним.

Самостійна робота є позааудиторною і призначена для самостійного ознайомлення студента з певними розділами курсу за рекомендованим матеріалом і підготовки до виконання індивідуальних завдань з дисципліни.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Економіко-географічний огляд країн світу.

Політична карта світу та етапи її формування. Кількісні та якісні зміни на політичній карті світу. Показники рівня економічного розвитку країн світу. Групування країн світу за рівнем економічного розвитку. Типологія країн світу за: величиною території, чисельністю населення, типом відтворення населення, рівнем урбанізації, національним складом населення, природно-ресурсним потенціалом, економіко-географічним положенням, формою правління і адміністративно-територіального устрою.

Економіко-географічний огляд країн світу. Країни Східної, Західної і Південної

Європи. Північна, Південно-Західна, Південна, Південно-Східна, Східна, Центральна Азія. Північна, Середня і Південна Америка. Австралія і Океанія.

Політико-територіальний поділ країн світу, його функції і особливості. Класифікація і типологія державних границь. Проблеми демаркації та делімінації. Територіальні претензії різних держав світу. Політичні і економічні регіони світу і тенденції їх формування.

Тема 2. Критерії виділення глобальних проблем людства.

Комплекс найгостріших соціально-природних суперечностей, які зачіпають світ в цілому, а разом з тим і окремі регіони і країни. Як глобальні проблеми слід відрізнити від регіональних, локальних і приватних (місцевих). Термін «глобальний» пов'язаний з поняттям «земна куля», тобто вся планета в цілому. Таким чином, критерієм відмінності глобальної проблеми від не глобальні виступає просторовий масштаб. Глобальною проблемою буде та, яка в тій чи іншій формі охоплює всю планету.

Тема 3. Глобальні проблеми сучасності як система

Поняття глобальних проблем сучасності. Рівні розгортання глобальних проблем. Основні підходи в розумінні структури глобальних проблем. Ієрархія глобальних проблем, що базуються на принципі найбільшої конфліктогенності. Класифікація глобальних проблем сучасності. Загальна характеристика інтерсоціального блоку глобальних проблем. Глобальні проблеми в системах «людина - суспільство» та «суспільство - природа».

Тема 4. Основні глобальні проблеми людства

Проблеми народонаселення, продовольства і непоновлюваних ресурсів. Зміст теми. Глобалізація та демографічні проблеми світового населення. Концепція демографічного детермінізму. Демографічний утопізм. Концепція демографічного біологізму та максималізму. Особливості сучасної демографічної ситуації. Вплив старіння населення на становище пенсіонерів і на загальну економічну ситуацію. Прискорення процесу урбанізації населення. Характеристика нових моделей міграції населення. Геополітичний, гео економічний, геостратегічний аспекти демографічної ситуації. Проблеми продовольства. Протиріччя «золотого мільярда». Рові тенденції в продовольчій сфері. Проблеми диференціації споживання продуктів харчування. Виникнення суперечностей, які загрожують порушити стабільність міжнародної торгівлі і виникненням торгових воєн. Характеристика основних напрямів вирішення продовольчої проблеми. Проблема дефіциту ресурсів розвитку суспільства. Поняття «декаплінгу». Зв'язок між сировинною та енергетичною проблеми. Основні напрями вирішення сировинної проблеми.

Антропологічний вимір сучасних глобалізаційних процесів. Зміст теми. Світовий розвиток і проблеми нової глобалізованої людини. Проблема становлення і формування особистості людини в умовах глобального світу. Питання про збереження самої людини як соціального й біологічного виду, її культури, способу життя, а також цінностей і нормативів. Особистість людини епохи глобалізації та зростаюче протиріччя між її внутрішнім, духовним світом і зовнішніми реаліями. Умови становлення особистості у сучасному суспільстві. Антропологічні наслідки глобальних процесів. Культурна глобалізація. Причини та наслідки зростання культурних обмінів в умовах глобалізації. Вплив глобалізації на культурологічні процеси. Протиставлення культур Сходу і Заходу. Глобалізація з точки зору культурологічного та діалектичного процесу. Глобалізація та загострення проблеми культурного та цивілізаційного розвитку. Уніфікація і стандартизація в культурній сфері. Феномен "масової культури". Культурна глобалізація та створенням своєї глобальної інфраструктури. Зв'язок телекомунікацій та глобальної культури. Рівні структурованості культурної глобалізації. Взаємодія культурної уніфікації та мультикультуралізму. Охорона здоров'я людини як глобальна проблема. Диференціація хвороб людини, що впливають на нею в умовах глобалізації. Проблем охорони здоров'я, які вирішують всесвітніми організаціями. Становлення єдиного освітнього простору на Землі. Глобалізація і маркетингізація освіти. Співвідношення транснаціонально-універсального і національно-самобутнього в освіті; співвідношення масовості та елітарності в підготовці фахівців;

проблема «відтоку мізків», проблема розширення інформаційної відкритості суспільства з наростаючою інформаційною замкнутістю людини. Болонський процес як вираз глобалізації в освіті.

Екологічні межі господарської діяльності на сучасному етапі. Зміст теми. Загрози природно-екологічного характеру - парниковий ефект, забруднення навколишнього середовища, зменшення біорізноманіття, ресурсна проблема, проблема накопичення відходів, збільшення кількості надзвичайних ситуацій (нс) природного та техногенного характеру, проблема знищення лісів. Причинами і джерелами погіршення екологічного стану України. Концепції подолання екологічних проблем в сучасній Україні. Основні напрями вирішення екологічних проблем. Екоетика. Передумови для формування екологічної культури. Екологічна етика. Характеристика її складових частин: філософської і нормативної екологічної етики. Принципи відносин людини із природою Полом Тейлором. Етика благоговіння перед життям А. Швейцера. Біоцентристська етика Гудпастера і Етрільда. Проблема екоетичного ідеалу.

Безпека особистості, суспільства і держави в умовах глобальних загроз. Зміст теми. Безпека як наукова проблема. Філософське осмислення безпеки особистості. Наукове розуміння категорії «безпеки». Взаємодія ключових понять - загроза, безпека, глобалізація, національна ідентичність, державні інтереси. Політика безпеки держави в умовах глобалізації. Основні види загроз. Сутність політичної безпеки, як основи національної безпеки, основні механізми її забезпечення. Першооснови та умови політичної безпеки. Природні катаклізми та техногенні загрози як прояви глобальних загроз. Основні групи природних катастроф та їх характеристика. Техногенні катаклізми. Види та ознаки. Транснаціональний тероризм як глобальна загроза. Глобалізація організованого насилля. Різновиди тероризму. Особливості сучасного тероризму. Ознаки міжнародного тероризму. Зв'язок сучасного міжнародного тероризму з світовою економікою і політикою. Боротьба проти організованої злочинності та проти тероризму. Історична роля військової сили як головного інструменту у вирішенні соціальних відносин людей. Прояв глобалізації у війсьній сфері. Аспекти воєнної глобалізації. Особливості воєн та їх можливі наслідки.

Сучасні глобальні проблеми людства та їх поширення за регіонами світу. Зміст теми. Глобальні проблеми у країнах розвинутого світу. Глобальні проблеми у країнах, що розвиваються. Прояв глобальних проблем людства в Україні та напрями шляхів їх вирішення.

Шляхи вирішення глобальних проблем та сталий розвиток. Зміст теми. Основні школи та теоретичні розробки щодо вирішення глобальних проблем. Нова екологічна парадигма. Морально-ціннісна парадигма. Культура як чинник забезпечення гармонійного співіснування людини-суспільства-природи. Основні стратегії розвитку людства. Сталий розвиток – стратегія розвитку людства на XXI століття.

Тема 5. Розвиток світогосподарських зв'язків

Формування нового типу структури виробництва і зміни в науці. Комп'ютерна цивілізація. Нові типи світової транснаціональної економіки. Глобальна сітка виробництва і збуту. Процеси економічної інтеграції країн світу. Транснаціональна світова економіка. Дематеріалізація світового виробництва. Інтернаціоналізація економічної діяльності. Товарна структура світової торгівлі. Глобальна мобільність високоефективних виробничих факторів. Виникнення нових сфер діяльності. Динаміка світогосподарських зв'язків.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ДЕННА)

Назви розділів/змістових модулів і тем	денна форма						СРС
	Усього	у тому числі					
		л	п	лаб.	інд.	Консультації	
1	2	3	4	5	6	7	8
Тема 1. Економіко-географічний огляд країн світу.	14	2	2				10
Тема 2. Критерії виділення глобальних проблем людства.	19	2	2				15
Тема 3. Глобальні проблеми сучасності як система	24	2	2				20
Тема 4. Основні глобальні проблеми людства	38	10	8				20
Тема 5. Розвиток світогосподарських зв'язків	21	2	2				17
Всього	150	18	16				82

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

- Сучасна соціально-геоекологічна криза як поштовх до формування концепції стійкого розвитку.
- Глобалізаційні процеси та їх вплив на стійкий розвиток.
- Передумови формування та розвиток концепції стійкого розвитку. Цілі, завдання, механізми реалізації концепції стійкого розвитку.
- Організація Римського клубу і його діяльність з перетворення свідомості суспільства.
- Критерії та індикатори стійкого розвитку.
- Природокористування як основа взаємодії суспільства та природи.
- Системний підхід у природокористуванні. Особливості розвитку природних систем.
- Стійкий розвиток соціогеосистем як основа концепції виживання сучасної цивілізації:
- Глобалізація як феномен ХХІ століття.
- Аналіз роботи Ауреліо Печчеї «Человеческие качества», Москва, 1983 г.
- Аналіз робіт М. М. Мойсеєва, основні ідеї, стосовно стійкого розвитку.
- Концепції стійкого розвитку (Ріо – 92) та засади переходу на модель стійкого розвитку різних країн світ.
- Стратегія стійкого розвитку США.
- Особливості реалізації програми переходу до СР Канади.
- Досвід реалізації концепції СР в деяких країнах Західної Європи.
- Об'єднане Королівство Великобританії і Північної Ірландії, їх дії щодо розробки національної стратегії стійкого розвитку.
- Нідерланди – охорона навколишнього середовища як основа переходу до стійкого розвитку.
- Австралія і Японія – дві моделі стійкого розвитку.
- Особливості стійкого розвитку Китаю.

5. Теми і плани семінарських занять

№	Назва теми, план	К-сть
---	------------------	-------

		годин
1.	Основні причини виникнення й загострення глобальних проблем	2
2.	Види глобальних проблем	2
3.	Глобалістика як теоретичне обґрунтування глобалізації	2
4	Прояв глобальних проблем людства у різних типах країн	2
5	Систематизація екологічних проблем та оцінка їх гостроти в різних регіонах світу	2
6	Глобальні економічні та суспільні проблеми	2
7	Інформаційна безпека як глобальна проблема.	2
8	Оцінка шляхів вирішення глобальних проблем	2
Всього		16

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-сть годин
1	Експертиза великих регіональних і міжрегіональних проектів.	7
2	Самоврядування регіонів.	5
3	Регулювання територіального розвитку. Виділення і функціонування	5
4	Мілітаризація економіки як фактор загострення глобальних проблем.	5
5	Неефективна регіональна політика на макро- і мікрорегіональних рівнях.	10
6	Неефективна регіональна політика на макро- і мікрорегіональних рівнях.	5
7	Негативні соціально-економічні наслідки науково-технічного прогресу як фактор глобалізації проблем.	5
8	Регіоналізація глобальних моделей і концепцій суспільного розвитку.	10
9	Проблеми глобального моніторингу навколишнього середовища.	10
10	Міжнародне співробітництво у розв'язанні проблем сировини і матеріалів.	10
11	Економічні аспекти енергетики майбутнього. Перебудова світової енергетики.	5
12	Глобальна мобільність високоефективних виробничих факторів. Виникнення нових сфер діяльності. Динаміка світогосподарських зв'язків.	5
Разом		82

6. Методи навчання

До основних методів навчання належать: лекції, практичні роботи та самостійна робота студентів згідно програми курсу.

7. Методи контролю

До методів контролю належать: виконання завдань на практичних та відповіді на семінарських заняттях; тестовий контроль.

8. Розподіл балів, які отримують студенти з курсу ТПСГ

Екзамен

Поточне тестування та самостійна робота											Сума	
Практичні роботи								Індивідуальне завдання	Перевірка самостійної роботи	Контрольна робота		Екзамен
Практична робота 1	Практична робота 2	Практична робота 3	Практична робота 4	Практична робота 5	Практична робота 6	Практична робота 7	Практична робота 8					
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	40	
40								5	5	10	40	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Шкала ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Базова

1. Безуглий В.В., Козинець С.В. Регіональна економічна та соціальна географія світу: Посібник. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2008. – 688 с.
2. Козак Ю.Г., Ковалевський В.В., Лебедева С.Н., Бикова М.Є., Логвінова Н.С., Воронова О.В. Е457 Економіка зарубіжних країн: Навч. посібник. Видання 4-е, перероб. та доп. – Київ: «Центр учбової літератури», 2013, 292 с.
3. Голиков А.П., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Вступ до економічної і соціальної географії. - К.: Либідь, 1996. - 320 с.
4. Економіка зарубіжних країн. / За ред. А.С. Філіпенка. - К.: Либідь, 1996. - 416 с.
5. Максаковский В.П. Географическая культура: Учеб. пособие для студентов вузов. – М.: Гуманит. Центр ВЛАДОС, 1998.- 416 с.
6. Соціально-економічна географія світу. Загальна частина. / За ред. С.П. Кузика. - Тернопіль: Підручники і посібники, 1998. - 256 с.

7. Юрківський В.М. Країни світу: Довідник. - К.: Либідь, 2001.- 368 с.
8. Юрківський В.М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни: Підручник. – К.: Либідь, 2000.- 416 с.
9. Економіка зарубіжних країн: Навчальний посібник / А.П. Голіков, О.Г. Дейнека, Л.О. Позднякова, П.О. Черномаз; За ред. А.П. Голікова. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 464 с.
10. Книш М.М. Глобальні проблеми людства: навч. посібник / М.М. Книш, Л.І. Котик. — Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2015. — 330 с.
11. Книш М. М. Політико-географічна глобалістика: навч.-метод. посібник для самот. роботи здобувачів / М. М. Книш, Л. І. Котик. — Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. — 138 с.
12. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчально-методичний посібник / О.Ю. Кононенко. -К.: ДП «Прінт сервіс», 2016. -109 с.
13. Суліма Є. М. Глобалістика : підручник / Є. М. Суліма, М. А. Шепелев. — К.: Вища школа, 2010. — 544 с.
14. Гудзеляк І. І. Географія населення : навч. посібник / І. І. Гудзеляк. — Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2008. — 232 с.

Додаткова

1. Атлас економічна і соціальна географія світу: 10-11 клас. – К.: ДНВП “Картографія”, 2018. – 53 с.
2. Білорус О.Г., Лук’яненко Д.Г. та ін. Глобалізація і безпека розвитку. К.: КНЕУ – 2001.
3. Вішнікіна Л.П., Федій О.А. Соціально-економічна географія світу: Навчально-методичний посібник для учнів, абітурієнтів та вчителів. 10 клас. – Полтава, 1998.- 64 с.
4. Вплив ТНК на розвиток національних економічних систем. – Режим доступу: http://r250.sudu.edu.ua/bitstream/123456789/858/1/Prokopenko_globalization.pdf
5. Географический энциклопедический словарь: Понятия и термины. – М.: Советская энциклопедия, 1988. – 432 с.
6. Жупанський Я.І., Сухий П.О. Соціально-економічна картографія: Підручник для студентів географічних, топографо-геодезичних, економічних спеціальностей вищих і середніх навчальних закладів. – Тернопіль, 1997.- 274 с.
7. Лисичарова Г.О. Методичні рекомендації до курсу «Регіональна економічна та соціальна географія». – Д.: ДНУ ім. Олесь Гончара, 2015. – 44 с.
8. Лук’яненко Д.Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності. Навчальний посібник. К.: КНЕУ – 2005.
9. Мартен Д. Метаморфози світу: соціологія глобалізації / Д. Мартен, М. ЖанЛюк, П. Філіп; пер. з франц. Є. Марічева. - К.: «КМ Академія», 2005. —302 с.
10. Масляк П.О., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Словник-довідник з економічної і соціальної географії світу. К.: Лібра, 1996. - 328 с.
11. Ростов Є.Ф. Економіка країн світу. Довідник. - К.:НВП “Картографія, 1998. -188 с.
12. Економіка міжнародних транспортних перевезень / Данько М.І., Дикань В.Л., Дейнека О.Г. та ін. – Х.: ПП Чиженко “Олант”, 2004.

Інтернет-ресурси

1. <http://europa.eu> Портал Європейського Союзу
2. <http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook> Всесвітня книга фактів ЦРУ
3. <http://www.cisstat.com> Міждержавний статистичний комітет Співдружності Незалежних Держав (СНД)
4. <http://www.iccwbo.org> Міжнародна торгова палата
5. <http://www.imf.org> Міжнародний валютний фонд
6. <http://www.nato.int/homeukr.htm> Організація Північноатлантичного договору (НАТО). <http://www.oecd.org> Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). <http://www.un.org> Організація об’єднаних націй (ООН)

7. <http://www.unecsc.org> Європейська економічна комісія
8. <http://www.worldbank.org> Світовий банк
9. <http://www.wto.org> Світова організація торгівлі